

Stockholm 30 januari 2026

SOU 2025:96 Fler möjligheter till ökat välstånd

Genom utredningsväsendet har Sverige möjlighet att noga överväga utmanande frågor, och genom en strukturerad, transparent och förutsägbar process väga väl beredda förslag mot varandra genom ett brett deltagande från medborgare, civilsamhälle och förvaltning. Denna process är en av komponenterna bakom den produktivitetstillväxt som Sverige haft under de decennier som Produktivitetskommissionen (fortsatt Kommissionen) beskriver. Kommissionen själv är ett gott exempel på detta, och det är viktigt att fortsätta värna ett dylikt sätt att arbeta. Förbundet oroas med det sagt av en allmän trend inom det statliga utredningsväsendet där processen urholkas med kortare remisstider och att mindre vikt läggs vid remissinstansernas synpunkter.

Akademikerförbundet SSR kommer nedan att ge sina synpunkter på några av de förslag som läggs fram i slutbetänkandet, under respektive rubrik.

Kapitel 3: Teknisk utveckling, forskning och innovation

Kommissionen visar att Sverige står starkt internationellt inom FoU och innovation, men att förbättringar krävs i forskningskvalitet, kompetensförsörjning och samverkan mellan akademi och näringsliv. Akademikerförbundet SSR instämmer i behovet av att stärka de långsiktiga ramvillkoren snarare än att bygga ut selektiva stöd. För våra medlemmar – många verksamma i offentlig sektor och kunskapsintensiva miljöer – är stabila institutionella strukturer avgörande för att forskning och innovation ska kunna bidra till hållbar samhällsutveckling.

Förslag 1 & 2

Vi stödjer en inriktning som prioriterar starka och långsiktiga forsknings- och utbildningsmiljöer framför företagsstöd, eftersom breda investeringar

ger bäst effekt för kunskapsintensiva yrken. För SSR:s medlemsgrupper är stabil kompetensförsörjning avgörande för att forskning ska omsättas i praktiken i offentlig sektor.

Förslag 3

Vi välkomnar tydligare ansvarsfördelning och styrsignaler som premierar kvalitet och nyttiggörande, under förutsättning att samhällsvetenskapliga perspektiv inte trängs undan. Basanslagens volymer som urholkats i många år är avgörande här. Lärosäten behöver incitament som värderar samverkan och tvärdisciplinära kompetenser högt.

Förslag 4 & 5

Vi ser positivt på kompletterande forskningsinstitutioner som kan öka flexibilitet och kvalitet, men de måste utformas så att även samhällsvetenskaplig forskning ges utrymme. Mångfald får inte leda till fragmentering eller försvagat ansvarstagande.

Förslag 6–10

Förbundet stödjer åtgärder som stärker samverkan, såsom kombinationstjänster och gemensamma projekt, eftersom detta även gynnar offentlig sektor och välfärdens yrken. Samverkansmeritering måste omfatta samhällsrelevanta bidrag – inte enbart tekniskt eller kommersiellt nyttiggörande.

Förslag 11–14

Vi stödjer satsningar på innovationskontor och bättre kommersialiseringsstöd, men dessa måste även omfatta samhällsvetenskapliga innovationer och arbetssätt som stärker välfärdens utveckling. Eventuell översyn av lärarundantaget bör ske med stor varsamhet för akademisk frihet.

Förslag 15–18

Vi instämmer i behovet av färre aktörer, tydligare ansvar och mer tillgängliga insatser – särskilt för små organisationer även inom offentlig sektor. Förenklade och digitaliserade processer stärker både effektivitet och rättssäkerhet.

Förslag 19

Vi stödjer en förbättring av FoU avdraget som gör det enklare och mer träffsäkert, inklusive för organisationer där samhällsanalys och utvecklingsarbete är centralt. Förenklingar får dock inte skapa urholkning eller undantränga mindre aktörer.

Förslag 20 & 21

Vi instämmer i att krisstöd måste vara tillfälliga, förutsägbara och analysbaserade för att undvika snedvridningar. I välfärdssektorn är detta särskilt viktigt för att upprätthålla långsiktig stabilitet och kvalitet.

Förslag 22–28

Förbundet stödjer åtgärder som stärker möjligheten till hållbart entreprenörskap, särskilt där social innovation och samhällsutveckling står i fokus. Regelverk och finansierings-modeller bör främja ansvarsfulla, långsiktiga aktörer.

Kapitel 11: Kriminalitet och tillit

Förslag 119

Akademikerförbundet SSR instämmer i utredningens förslag och anser att LOV bör upphävas.

Förslag 120

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget om uppgiftslämnandeskyldighet och tillägger att förslaget även bör innefatta privata utförare av LSS och socialtjänst.

Förslag 121–123

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen.

Förslag 124

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

Förslag 126

Akademikerförbundet SSR välkomnar och tillstyrker förslaget.

Förslag 129–130

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen.

Förslag 131

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

11.3.2 Revidera eller upphäv lagen om valfrihetssystem

- 119 Förslag:** Lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) revideras för att möjliggöra starkare grindvaktsfunktioner mot kriminella och oseriösa aktörer. Om det inte bedöms vara möjligt att uppnå med en revidering av lagstiftningen bör LOV upphävas i sin helhet.

11.3.3 Tillståndsplikt och uppgiftslämnandeskyldighet

- 120 Förslag:** Uppgiftslämnandeskyldighet ska gälla för privata utförare av hälso- och sjukvård.
- 121 Förslag:** Tillståndsplikt införs för ytterligare verksamheter inom hälso- och sjukvården, däribland primärvård.
- 122 Förslag:** Kraven för att erhålla tillstånd att bedriva offentligt finansierad verksamhet skärps och beviljas endast om utförare bedöms uppvisa särskild lämplighet. En vandelsprövning ska göras vid utfärdande av nya tillstånd och befintliga tillstånd ska lättare kunna återkallas.
- 123 Förslag:** Möjligheten att förvärva tillståndspliktiga verksamheter med aktiva tillstånd begränsas.

11.3.4 Samla, dela och tillgängliggöra information

- 124 Förslag:** Ett utförarregister för privata utförare av all offentligt finansierad verksamhet införs.
- 125 Bedömning:** Möjligheterna för kommuner, regioner och myndigheter att dela information sinsemellan bör förbättras.

11.3.5 Offentlighetsprincip för offentligt finansierad välfärd

- 126 Förslag:** Offentlighetsprincipen ska gälla för alla offentligt finansierade välfärdsverksamheter.

11.3.6 Lägre krav för uteslutning och lättare att säga upp avtal

- 127 Bedömning:** Kraven för uteslutning av leverantörer vid upphandling bör sänkas och bli enklare att tillämpa för beställare.
- 128 Bedömning:** Det bör bli lättare för offentliga organisationer att säga upp avtal med upphandlade aktörer.

11.3.7 Skärpta krav och möjlighet att ta ut avgifter för kontroll

- 129 Förslag:** Det kommunala ansvaret för kontroll och uppföljning av verksamheter som lämnats över till privata utförare skärps.

- 130 Förslag:** Kommuner och regioner ges rätt att ta ut avgifter från privata utförare för den kontroll som utförs enligt bestämmelserna i kommunallagen (2017:725).

11.3.8 Insatser mot korruption och möjligheter

- 131 Förslag:** Misstänkt korruption i kommuner och regioner ska omfattas av obligatorisk anmälningskyldighet.

Kommunsektorn

Förslag 140 141

Förbundet anser att en indexering av statsbidragen till kommunerna och regionerna är den enda rimliga vägen framåt. I Kommissionens delbetänkande framgår att ett tungt vägande skäl för att inte föreslå just indexeringar, är för att underlätta reala minskningar i statens välfärdsåtagande. Akademikerförbundet SSR är mycket kritisk mot denna statliga oförutsägbarhet gentemot medborgarna om välfärdens finansiering.

140 & 141 tillstyrks givet att modellen är indexering

Förslag 142

Förbundet delar helt bilden att bilden av hur statsbidrag och reformer, i sin enskildhet och sammantaget, är nästan omöjlig att begripa i samband med att det statliga budgetarbetet. Till bilden bör dessutom läggas att branschorganisationen, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, har haft en betydande roll i hur statsbidrag har utformats och fördelas, där insynen helt saknats. Denna typ av myndighetsutövning bör givetvis omfattas av gängse offentlighetsprincip och möjlighet till ansvarsutkrävande.

142 tillstyrks med tillägget att även Sveriges kommuner och regioner, SKR, bör omfattas av offentlig insyn

Förslag 147

Akademikerförbundet SSR instämmer i att förvaltningarnas flitiga användande av bolagsformen minskar insynen i kommun- och regionsektorn och därmed möjligheterna till politisk påverkan och demokratiskt ansvarsutkrävande. En ofta förbisedd konsekvens är även att det försämrar medarbetarens inflytande genom att de demokratiska strukturer där fackförbund kan påverka, inte kan få samma genomslag i bolagsstrukturer.

147 tillstyrks

Administration i offentlig sektor

Akademikerförbundet SSR erfar att en viktig förklaring till den ökade administrationen liksom den dramatiska ökningen av administrativa yrkesroller, är ökningen av valfrihetssystem inom den offentliga

förvaltningen. De administrativa behoven underskattas regelmässigt, eftersom ökningarna sker på betydligt fler områden än bara leveranskostnader för att skapa systemen. De kräver bland annat mer uppföljning och hårdare tillsyn, förändringar i kommunens eller regionens egen styrning av den egna regionen för att passa ersättningssystemen, överkapacitet, liksom introducerar av nya aktörer med incitament ofta motsatta statens eller utförarens – som exempelvis att driva upp konsumtion och produktion av en viss välfärdstjänst.

Kommissionen själv nämner ambitionen att minska rapporteringskrav, men inte att rapporteringskrav ofta följer på konkurrensutsättning och valfrihetssystem. När aktörerna drivs av andra incitament än den egna organisationens, ställs högre krav på rapporteringskrav och dokumentation av regelefterlevnad. Förbundet delar helt ambitionen att minska denna administration, men med tillägget att det är naivt att tro att detta kan göras utan att också minska antalet valfrihetssystem inom stat, region och kommun.

Utredningen själv föreslår med all rimlighet högre krav och kontroll i förslag 170 vilket är ett talande exempel på denna ökande regelbörda givet kvasimarknader inom välfärden.

150, 151 tillstyrks

Offentlig upphandling

Vi delar problembeskrivningen, exempelvis skillnaderna mot privata huvudmäns möjlighet att godtyckligt utesluta aktörer – vilket är en viktig faktor för att kunna upprätta effektiva avtal. Att samla tidigare erfarenheter av leverantörer är därför positivt. Det är dock oklart hur långt ett sådant förslag kan gå inom ramen för nuvarande regelverk där nya leverantörer måste ges möjligheter att komma in på marknaden och där det inte är ovanligt att bolag nybildas för att slippa undan anmärkningar eller domar i tidigare bolag. Kommissionen bemöter inte heller frågeställningen hur kvalitet som är svår att avtala plötsligt ska kunna mätas lättare retroaktivt, vilket utredningen föreslår. Kommissionen bemöter inte heller hur fler krav, parametrar och uppföljning stämmer överens med resonemangen i andra delar av utredningen om att minska på administration, rapporteringskrav och dokumentation.

158 159 tillstyrks

Hälsa- och sjukvård

Förslag 174

Utredningen kritiserar lagen om valfrihetssystem, LOV, på en rad punkter, inte minst för att fri etableringsrätt gör det svårt att ha kontroll över så känslig verksamhet som vård eller omsorg. Förbundet instämmer med detta liksom i resonemanget att det skett en sammanblandning av patientval och LOV. Även utan tvingande lagstiftning står det den region som vill prioritera resurserna till patientvalet fritt att så göra.

174 tillstyrks

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

I en omfattande och omfångsrik utredning med många förslag är det i princip ett av dem som sticker ut, och det hör till de svagast underbyggda och empiriskt mest dubiösa. Resonemanget kring hur en bred skattesänkning, till en kostnad som överskuggar resten av utredningen, skulle leda till högre produktivitet liknar mest en studie i magiskt tänkande.

60 avstyrks

Heike Erkers
Förbundsordförande

Simon Vinge
Chefsekonom